

*І. В. Клименко,
кандидат історичних наук
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського*

**БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК
«ДРУКОВАНІ ПРАЦІ Б. С. БУТНИКА-СІВЕРСЬКОГО»
ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ**

До публікації запропонований документ з особового архівного фонду українського мистецтвознавця, історика та етнографа Б. С. Бутника-Сіверського. Це – бібліографічний покажчик наукових праць, створених ученим протягом майже 60-ти років. Укладений за тематичним принципом покажчик містить важливу інформацію про науковий спадок Б. С. Бутника-Сіверського.

Ключові слова: Б. С. Бутник-Сіверський, бібліографічний покажчик, публікація.

Наукові досягнення українського мистецтвознавця, історика та етнографа Бориса Степановича Бутника-Сіверського (1901–1983) на ниві народного мистецтва та культури засвідчені його вагомими фаховими працями, що, в першу чергу, спиралися на першоджерела та мали міцне історіографічне підґрунтя, а його професійна діяльність до певної міри окреслила цілу епоху у вітчизняному мистецтвознавстві і відображає широкий спектр естетичних ідей та духовних настроїв різних періодів історії ХХ ст.

Непоміченим, на жаль, пройшло 100-річчя від дня народження Б. С. Бутника-Сіверського, що відбулося в березні 2001 р. Виняток становила лише публікація в журналі «Народна творчість та етнографія» його колеги по роботі у відділі образотворчого мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського НАН України (ІМФЕ) В. А. Афанасьєва [1], в якій дуже стисло окреслювалося становлення Б. С. Бутника-Сіверського як науковця та підкреслено значення його мистецтвознавчих та народознавчих праць для культурного життя українського суспільства. Саме в цій статті було висловлено побажання про укладання та публікацію бібліографії праць вченого.

Особовий архівний фонд Б. С. Бутника-Сіверського (ф. № 287) зберігається в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Хронологічно документи охоплюють період від 1895

до 1983 р. Обсяг фонду складає майже 5 тисяч одиниць зберігання. Серед архівних матеріалів – біографічні документи, документи з наукової, службової, професійної та громадської діяльності, листування, образотворчі матеріали, фотодокументи та багато іншого, що дає змогу якнайповніше репрезентувати творчий спадок відомого мистецтвознавця.

Пропонована для публікації праця «Друковані праці Б. С. Бутника-Сіверського. Систематичний покажчик станом на 10 вересня 1972 р.» – це складена особисто вченим бібліографія власних друкованих праць. Покажчик охоплює науковий доробок Б. С. Бутника-Сіверського майже за 60 років активної науково-творчої роботи. Укладений він за тематичними підрозділами, що представляють основні фахові уподобання вченого. Зокрема це: «Шевченкознавство», «Народне мистецтво», «Професійне образотворче мистецтво» та «Інші галузі науки та мистецтва (історія, археологія, етнографія, мовознавство, літературознавство, архітектура, естетичне виховання)». Документ є авторизованим машинописом, з правками чорнилом. Має обсяг 11 арк.

Текст документа переданий зі збереженням орфографії, характерної для часу його укладання.

Друковані праці Б. С. Бутника-Сіверського
(систематичний покажчик станом на 10 вересня 1972 р.).

I. Шевченкознавство.

1. Нотатка до біографії Шевченка-художника. (ж. «Вісник Академії наук УРСР». К. 1944, № 3–4).
2. Про вивчення малярської спадщини Т.Г. Шевченка. («Вісник Академії наук УРСР». К. 1953, № 6, ст. 8–13).
3. Мистецька спадщина Шевченка років заслання. («Вісник Академії наук УРСР». 1954, № 6, ст. 42–47).
4. До історії деяких малюнків Т.Г. Шевченка. (зб. «Мистецька спадщина Т.Г. Шевченка». К. 1959, ст. 146–154).
5. До підготовки академічного видання повного зібрання творів Т.Г. Шевченка-художника. (зб. «Мистецька спадщина Т. Г. Шевченка». К. 1959, ст. 3–14).
6. Тарас Шевченко. Мистецька спадщина. У чотирьох томах. К. АН УРСР. Том. I. 1961, т. II, 1963, т. III, 1964, т. IV, 1965.
– в усіх чотирьох томах: а) співупорядництво, б) керування авторським колективом, в томі I і IV – фахове редагування, в т. I. – вступна стаття.
7. Волзькі краєвиди. Мандрівка в творчу лабораторію Т.Г. Шевченка. («Україна». К. 1962, № 15, ст. 13).
8. Три знахідки. («Україна». К. 1963, № 12, ст. 10–11).

9. Шевченко-художник в уяві народу. (Збірник праць ювілейної тринадцятої наукової Шевченківської конференції. К. «Наукова думка», 1965, ст. 204–216).
10. Безперечно – портрет Євгена Гребінки! («Радянське літературознавство». К. 1968, № 10, ст. 72–77).
11. Очима і серцем Шевченка. («Життя і слово». Торонто. 1972, 13.III, ст. 23).

II. Народне мистецтво.

12. Народное искусство Советской Украины. (ж. «Советская археология». М. 1954, № 2, ст. 91–106).
13. Джерела народної творчості. («Соціалістична культура». К. 1957, № 8, ст. 32–34).
13. Шоста обласна виставка народної творчості у Тернополі. («Народна творчість та етнографія». К. 1957, кн. 4, ст. 149–152).
14. Репін і українське народне мистецтво. («Народна творчість та етнографія». К. 1957, кн. II, ст. 59–62).
15. Українське народне мистецтво в роки громадянської війни. («Народна творчість та етнографія». К. 1957, кн. 3, ст. 127–133).
16. Квіти Полтавщини. («Радянська культура». К. 1959, 29. I, № 9, ст. 4), у співавторстві з І. Сакович та І. Сібіберт).
17. Український радянський сувенір. («Радянська культура». К. 1959, т. III, № 18, ст. 4).
18. Знаймо своїх майстрів. («Радянська культура». К. 1959, 17.IV, № 30, ст. 4).
19. Справа потрібна і невідкладна. («Радянська культура». К. 1959, 19.VII, № 57, ст. 2).
20. Напамним о сувенірах. («Советская культура». М. 1959, I.X, № 119, ст. 2).
21. О народном искусстве Советской Украины. («Декоративное искусство СССР». М. 1959, № 4, ст. 20–22).
22. За здравие или за упокой?... («Декоративное искусство СССР». М. 1960, № 8, ст. 33–34).
23. Очерки истории искусства народов СССР. План-проспект. Т. I–VIII. М. Академия художеств СССР. 1960. – стр. 141–148, 234–239 – українське народне мистецтво (з участю Б. Бутника-Сіверського).
24. З глибин народних. («Радянська культура». К. 1960, 7.VII, № 63, ст. 2).
25. О традиции и новаторстве в народном искусстве. («Московский художник». М. 1960, XI, № 18–19, ст. 6).
26. Творіння золотих рук. («Літературна газета». К. 1960, 13.IX, № 73, ст. 1–2).
27. У семи нянчок... («Літературна газета». К. 1960, 31.I, № 9, ст. 3).
28. Больше внимания народному искусству. (зб. «Искусство и критика». М. «Советский художник». 1960, ст. 128–129).
29. Невдалі поради. («Радянська культура». К. 1961, 11.V, № 38, ст. 3).

29. Питання народного мистецтва на річній сесії Відділення історичних наук АН СРСР. («Народна творчість та етнографія». К. 1961, № 3, ст. 154–155).
30. Творці прекрасного. («Радянська культура». К. 1961, 27.VII, № 60, ст. 3).
31. Традиції та новаторство в народному мистецтві. («Народна творчість та етнографія». К. 1961, № 4, ст. 94–101).
32. Новий крок у дослідженні народного мистецтва. («Народна творчість та етнографія». К. 1962, № 3, ст. 177–179).
33. Народное искусство и современность. («Декоративное искусство СССР». М. 1962, № 4, ст. 34–37).
35. З народних джерел. («Радянська культура». К. 1962, 16.IX, № 74, ст. 3).
36. Митець і машина. («Радянська культура». К. 1962, 9.IX, № 72, ст. 3).
37. Народні і сучасні. («Радянська культура». К. 1963, 26.XII, № 102, ст. 2–3).
38. Eesti meistrite kunst. («Edasi». Tartu. 1963, 10.II, № 30, ст. 2).
39. Вчора – сьогодні – завтра. («Радянська культура». К. 1963, 3.II, № 10, ст. 3).
40. Проблеми вивчення українського радянського народного мистецтва. («народна творчість та етнографія». К. 1963, кн. 4, ст. 7–13).
41. Дискусії на секції народного образотворчого мистецтва / Міжнародний конгрес антропологічних та етнографічних наук. Москва. Серпень 1964/. («Народна творчість та етнографія». К. 1964, кн. 6, ст. 35–38).
42. Про що радились вчені. Нотатки з міжнародного конгресу етнографів, мистецтвознавців і антропологів у Москві. («Радянська культура». К. 1964, 25.X, № 85, ст. 2).
43. Изобразительное искусство. («Народы европейской части СССР». Т. I. М. «Наука». 1964. ст. 764–773).
44. Традиции и новаторство в украинском советском народном искусстве. (М. Наука. 1964. стр. 8. / VII Международный конгресс антропологических и этнографических наук. Москва. август 1964).
45. Traditions and innovation in soviet ukrainian folk art. М. «Nauka». 1964 (VII International congress of anthropological and ethnological sciences. Moscow. August 1964).
46. Яка ж доля вишивки? («Радянська культура». К. 1964, 2.II, № 9, ст. 3).
47. Кроки вперед. («Радянська культура». К. 1964, 20.VIII, № 66, ст. 3).
48. І професіональне і народне. («Культура і життя». К. 1965, 7.X, ст. 3, № 80).
49. Народне декоративно-ужиткове мистецтво. («Українська Радянська Енциклопедія». К. 1965. Том. XVII, ст. 616–618) / у співавторстві з Н.Г. Юрченком).
50. Вічне мистецтво народних митців. («Літературна Україна». К. 1965, № 96, ст. 1–2).
51. Українське народне мистецтво сьогодні. («Народна творчість та етнографія». 1965, № 6, ст. 12–21).
52. Художник чи ремесленник? («Літературна Україна». К. 1965, 24.VIII, № 63, ст. 2–4).

53. Українське радянське народне мистецтво. Том I. 1917–1941. К. «Наукова думка». 1966. 224 с.
54. Українське радянське народне мистецтво. Том. II. 1941–1970. К. «Наукова думка». 1970. 216 с.
55. Яким бути сувеніру? («Літературна Україна». К. 1966, 15. II, № 13, ст. 1–4).
56. Замість передмови. (в кн. І. Гургулі «Народне мистецтво західних областей України». К. 1966, ст. 3–5).
57. Помилки вимагають виправлення. («Культура і життя». 1966, 3. VII, № 32, ст. 3).
58. Плекаймо красиве і корисне. («Літературна Україна». К. 1966, 19. VII, № 56, ст. 1, 4).
59. Симфонії краси. («Літературна Україна». К. 1966, 2. IX, № 69, ст. 4).
60. Цього не можна відкладати. («Культура і життя». 1966, 6. X, № 79, ст. 2–3).
61. Багатства місцевого колориту. Роздуми, нав'язані виставкою угорського народного мистецтва. («Літературна Україна». К. 1961, 20. XII, № 99, ст. 4).
62. Династія хисту. («Літературна Україна». К. 1967, 14. II, № 13, ст. 1–2).
63. Цвет и гордость области. («Днепровская правда». Дніпропетровськ. 1967, 8. VI, № 115, ст. 4).
64. Петриківське мистецтво. («Літературна Україна». К. 1967, 18. III, № 65, ст. 2).
65. Яскравий талант народу. («Літературна Україна». К. 1967, 21. VI).
66. Самобутня творчість. («Мистецтво». К. 1967, № 4, ст. 10–11).
67. Українське радянське народне мистецтво. К. Т-во «Знання» Української РСР. 1967. 48 ст.
68. Живопис. К. «Мистецтво». 1967. 60 ст. тексту, 183 іл. («Українське народне мистецтво». т. IV). Співупорядники : В.Г. Нагай, В.П. Самойлович. Текст Б. Бутника-Сіверського.
69. Яркий талант народа. («Культура и искусство». Вестник Агенства печати «Новости». М. 1967, 14. VI, № 24 (279), А. ст. 1–4).
70. Образ радянського воїна в керамічній скульптурі. («Народна творчість та етнографія». 1968, № 1, ст. 3–10).
71. Сучасні проблеми дослідження українського народного мистецтва. («Українське мистецтвознавство». К. 1968, кн. 2, ст. 31–38).
72. Історія українського мистецтва в шести томах. Том шостий. К. 1968.
– а) співавторство, б) співавтор вступу, в) автор розділу «Декоративно-ужиткове мистецтво», ст. 321–351.
73. Сувенір – це високе мистецтво («Літературна Україна». К. 1969, 3. I, ст. 1, 4).
74. Щедроті народних талантів. («Літературна Україна». К. 1970, 1. V, № 34, ст. 2).
75. Традиции и новаторство в украинском советском народном искусстве. («VII Международный Конгресс антропологических и этнографических наук». М. (3–10 августа 1964). Том. VII. М. Изд-во «Наука» 1970, ст. 22–26).
76. Лемки-різьбярі. («Життя і слово». Торонто. 1971, 19. VII, № 29, ст. 10).

77. Лемки-різьбярі. («Рідний край». Буенос-Айрес. 1971, 2.IX, ст. 7).
78. Народження нового мистецтва. («Життя і слово». Торонто. 1971, 1.XI, ст. 21).
79. Народження нового мистецтва. («Рідний край». Буенос-Айрес. 1971, 18.XI, ст. 5).
80. Від гончара до скульптора. («Життя і слово». Торонто. 1972, 27.III, ст. 19).
81. Народне і професійне декоративне мистецтво на сучасному етапі та шляхи подальшого їх розвитку. («Інформаційно-методичний лист. № 4. Спілка художників України». К. 1971, ст. 6–19).
82. Народний український рисунок. М. «Советский художник». 1972. 12 друк. арк.
83. Український радянський сувенір. К. «Наукова думка». 1972. 232 с.

III. Професійне образотворче мистецтво.

84. За масове революційне мистецтво. («Пролетарська Правда». К. 1930, 30.IV).
85. Советский плакат эпохи гражданской войны. Вып. I. Фронтовой плакат. Лгр. Государственная публичная Библиотека им. Салтыкова-Щедрина. 1941. 138 стр. (в соавторстве с Н. Стугацким).
86. Партизанский вариант Репинских «Запорожцев» («Записки Института мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. К. 1946. т. I–II, ст. 33–37).
87. Изобразительное искусство УССР. («Большая советская энциклопедия»). М. 1947, т. 35.
88. Провідна роль російського мистецтва у становленні українського радянського плаката (1918–1920). («Вісник Академії наук УРСР». 1953, № 11, ст. 38–42).
89. Київська художня школа М.В. Григоровича («Записки Института мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. К. Т. I–II, ст. 25–32).
90. Изобразительное искусство УССР («Большая Советская Энциклопедия»). М. 1956, т. 44, ст. 150–155. Изд. 2-е).
91. Незыблительная основа советского искусства («Советская культура». М. 1957. 12.II (в соавторстве с В. Касяном, Афанасьевым, Затенацким и Нищенко).
92. Український радянський плакат. 1917–1957. Альбом. К. Державне видавництво образотворчого мистецтва та музичної літератури. 1957. 28 др. арк. – текст Б. Бутник-Сіверського. Співупорядник А. Кожухов.
93. Григорій Петрович Світлицький. Нарис про життя і творчість. К. Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР. 1958. 52 ст.
94. Роль Петербурзької Академії художеств у розвитку мистецької освіти на Україні в першій половині XIX в. («Вісник Академії наук УРСР». К. 1958, № 10, ст. 27–36).
95. Досадные промахи («История СССР». М. 1960, № 6, ст. 208).
96. Советский плакат эпохи гражданской войны. 1918–1921. М. Изд-во Всесоюзной книжной палаты. 1960. 696 стр.
97. Репин и Украина. Письма деятелей украинской культуры и искусства к Репину. 1896–1927. К. 1962. Изд. АН УССР. 312 стр.

98. Художник пропагує кіно («Радянська культура». К. 1963, 11.VIII, № 64, ст. 3).
99. Гострий як багнет. («Україна». К. 1963, № 30, ст. 10).
100. Важке зростання. Нотатки про кіноплакат («Радянська культура». К. 1964, 23.VII, № 58, ст. 2).
101. Виставки советского изобразительного искусства. Справочник. Том. I. 1917–1932 гг. М. «Советский художник». 1965. 560 ст. (Дані на Україні – 3 авт. арк. – Б. Бутник-Сіверський).
102. Газетна карикатура на Україні в роки іноземної воєнної інтервенції та громадянської війни. («Українське мистецтвознавство». вип. I. Київ. «Наукова думка». 1967, ст. 71–86).
103. Виставки советского изобразительного искусства. Справочник. Т. II. 1933–1944 гг.
104. Мистецтво нашої юності. («Мистецтво». К. 1967, № 3, ст. 22–23).
105. Кіноплакат – не тільки реклама. («Літературна Україна». К. 1968, 27.VI, № 68, ст. 2).
106. Повесть в плакатах. («Літературна Україна». К. 1968, 5.VII, № 53, ст. 4).
107. Пафос революційної звитяги. («Літературна Україна». К. 1969, № 25, 28.III, № 2).
108. Пристрасний голос плаката. З республіканської виставки. («Літературна Україна». К. 1969, 7.II, № 11, ст. 1, 2).
109. Виразно, лаконічно. («Образотворче мистецтво». К. 1970, № 3, ст. 25–27).
110. Григорій Петрович Світлицький. («Образотворче мистецтво». К. 1972, № 4, ст. 29–30).

IV. Інші галузі науки та мистецтва (історія, археологія, етнографія, мовознавство, літературознавство, архітектура, естетичне виховання).

111. Етнографія в школі. («Трудове виховання». Чернігів. 1919, № 1).
112. Методика ілюстрування підручника. К. ДВУ. 1924 (вкладка до хрестоматії).
113. Дитячий малюнок. («Записки історико-філологічного відділу ВУАН». К. 1929).
114. Принципи ілюстрування дитячої книжки. К. ВУАН. В-во «Культура». 1929.
115. Новое в планировке украинского крестьянского двора. («Советская этнография». Лгр. 1941, № 5).
116. «Горе от ума» на Київській сцені. З минулого. («Література і мистецтво». К. 1946, 16.I, № 3, ст. 2).
117. «Малороссийский словарь» і «Грамматика» П. Білецького-Носенка. («Наукові записки Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні». К. 1946, т. II–III, ст. 207–213).
118. Архітектор В.І. Беретті в Києві. К. Академія архітектури УРСР. 1947. 98 ст.
119. Крестьянское жилище на Киевщине в первой половине XIX века. («Советская этнография». М. 1956, № 2, ст. 115–116).
120. Винниченко про Петлюру. К. Держполітвидав УРСР. 1956, 32 ст.

121. Будинки київських цеховиків першої половини XIX ст. («Українська етнографія». К. 1958. ч. IV, ст. 69–77).
122. О городе Белая Церковь. («Советская этнография». М. 1958, № 2, ст. 263–267).
123. І.Ю. Репін та М.Л. Кропивницький. («Мистецтво». К. 1959. № 3, ст. 40–41).
124. Талантові простір. Проблеми художнього виховання дітей. («Літературна Україна». К. 1966, 5.VIII, № 61, ст. 1–8).
125. Нове про Олександра Мишугу. («Мистецтво». К. 1964, № 1, ст. 35–36).
126. З історії української етнографії та фольклористики. («Народна творчість та етнографія». К. 1968, № 2, ст. 54–59).
127. Об ознаменовании столетнего юбилея со дня рождения Адама Мицкевича на Украине. («Связи революционеров России и Польши XIX – начала XX в.» Сборник. М. Наука. 1968, ст. 115–121).
128. Три епізоди. («Літературна Україна». К. 1968, 26.III, № 26, ст. 4). (До видання творів М. Горького на Україні 1901–1906 р).
129. Доля Миколи Бонч-Бруєвича – архітектора з кріпаків. («Українське мистецтвознавство». К. 1971, вип. 5, ст. 143–150).
130. Невідомий варіант статті А.В. Луначарського «Інтернаціонал». («Український історичний журнал». К. 1971, 1.XI, ст. 118–122).
12. IX. 1972. (Б. Бутник-Сіверський).

ІР НБУВ, ф. 287, од. зб. 2103. Авторизований машинопис.

Список використаних джерел

1. Афанасьев В. Мистецтвознавчі та народознавчі праці Бориса Бутника-Сіверського (до 100-річчя від дня народження вченого) / В. Афанасьев // Народна творчість та етнографія. – К., 2001. – № 5–6. – С. 14–18.

References

1. Afanasiev, V. (2001). Mystetstvoznavchi ta narodoznavchi pratsi Borysa Butnyka-Siverskoho (do 100-richchia vid dnia narodzhennia vchenoho) [Art Studies and Ethnology works of Borys Butnyk-Siversky (to the 100th anniversary of the scientist). In *Narodna tvorchist ta etnohrafia* [Folk art and ethnography], Nos. 5–6, pp. 14–18. Kyiv. [In Ukrainian].

I. Klymenko

Bibliographic index “Printed works of B. S. Butnyk-Siversky” as a source for the Ukrainian Art Studies specialist’s scientific work study

The publication is devoted to the archival heritage of B. S. Butnyk-Siversky, a well-known Ukrainian art critic, historian, ethnographer and researcher of the history of Ukrainian art, decorative folk art poster, Shevchenko studies, art criticism and children’s creativity.

In connection with the development process of the revival of Ukrainian art in social and cultural aspect in Ukraine, through the prism of the biography and achievements of the scientist, through the introduction to science of archival documents of the personal fond of B. S. Butnyk-Siversky we have the expansion of the source base dedicated to the history of Ukrainian art criticism and bright illumination of the scientific and esthetic picture of society of different periods of the history of the 20th century.

The publication “Systematic index of publications of B. S. Butnyk-Siversky” highlights his diversified scientific heritage of the studies of Ukrainian history of science and culture, opens to the wide range of researchers the figure of the man of broad scientific interests, who was disposed to the search for new events and facts, and whose materials were submitted with completeness and reliability.

Key words: B. S. Butnyk-Siversky, bibliographic index, publication.

И. В. Клименко

Библиографический указатель «Печатные труды Б. С. Бутника-Сиверского» как источник к изучению научной деятельности украинского искусствоведа

К публикации предложен документ из личного архивного фонда украинского искусствоведа, историка и этнографа Б. С. Бутника-Сиверского. Рукопись научно-справочного характера «Друковані праці Б. С. Бутніка-Сіверського. Систематичний покажчик станом на 10 вересня 1972 р.» – это составленная ученым библиография собственных печатных трудов.

Указатель охватывает период деятельности Б. С. Бутника-Сиверского почти за 60 лет активной научно-творческой работы. Он составлен по тематическим подразделам, представляющим основные профессиональные интересы ученого. В частности, это – «Шевченковедение», «Народное искусство», «Профессиональное изобразительное искусство» и «Другие отрасли науки и искусства (история, археология, этнография, языковедение, литературоведение, архитектура, эстетическое воспитание)». Документ является авторизованной машинописью с правками автора.

Ключевые слова: Б. С. Бутник-Сиверский, библиографический указатель, публикация.